

14 Elektriciteit en gas

versie 2018

Crisistypen	<ul style="list-style-type: none">• onderbreking levering elektriciteit• onderbreking levering gas• schaarste aan gas (in de EU)
Bevoegd gezag	<ul style="list-style-type: none">• Europese Commissie• minister van EZK• burgemeester of voorzitter veiligheidsregio (alleen voor de gevolgen van een onderbreking)
Soorten maatregelen	<ul style="list-style-type: none">• eigen maatregelen netbeheerder• maatregelen door minister van EZK jegens sector• interventie Europese Commissie voor maatregelen door de minister• verdeling van elektriciteit en gas bij schaarste• maatregelen voor de gevolgen van een onderbreking

Eigen maatregelen

- Een netbeheerder treft zo nodig eigen herstelmaatregelen bij onderbreking van de levering.

Netbeheerders

- Zowel voor elektriciteit als gas is het beheer van het distributienet in handen van een landelijk netbeheerder en een aantal regionale netbeheerders:
 - TenneT is de beheerder van het landelijke hoogspanningsnet.
 - *Gas Transport Services* (GTS), een zelfstandig dochter van de Gasunie, is de beheerder van het landelijk gastransportnet.
 - TenneT kan zelfstandig maatregelen treffen ter handhaving van de energiebalans.
 - GTS kan zelfstandig maatregelen treffen om het landelijk gastransportnet in evenwicht te houden.

Elektriciteit: afschakelen en herstel

- Voor het af- en aanschakelen van afnemers is een prioriteitsvolgorde voorgeschreven, verder uitgewerkt in afschakel- en herstelplannen:

- a. openbare orde en veiligheid, volksgezondheid
- b. kritische processen industrie, nuts- en basisvoorzieningen
- c. overige industrie, openbare gebouwen, bedrijven en consumenten.

- Het afschakelen vindt snel plaats conform het afschakelplan. Er is geen tijd voor ad hoc prioritering. Uitzondering daarop is verdeling van elektriciteit op nationaal niveau bij beperkte beschikbaarheid, zie hierna onder minister van EZK.

Gas: afschakelen en herstel

- Voor het eventuele af- en aanschakelen van afnemers is geen prioriteitsvolgorde voorgeschreven (voor uitzonderingen, zie hierna), omdat beslissingen over preventief afschakelen bij gas niet binnen korte tijd hoeven te worden genomen. Er is sprake van een buffercapaciteit in tegenstelling tot elektriciteit. Verder is het bij gas technisch onmogelijk om bepaalde objecten af te schakelen omdat na een gasontvangststation geen selectie meer wordt gemaakt.
- Bepaalde vitale diensten waarvan de continuïteit direct afhankelijk is van de gasvoorziening, zoals grote gasgestookte

elektriciteitscentrales, zullen wel voorrang krijgen. Met afnemers die direct op het landelijk gastransportnet zijn aangesloten kunnen afspraken worden gemaakt.

Minister van EZK

- De minister van EZK kan aan een netbeheerder bij taakverwaarlozing de opdracht geven een voorziening te treffen.
- De minister van EZK kan op grond van zijn noodbevoegdheden verdelingsmaatregelen treffen bij een beperkte beschikbaarheid van elektriciteit of eventueel gas, *zie de Bestuurlijke Netwerkkartaar schaarste algemeen*.

Europese Unie

- De Europese Commissie kan optreden indien een lidstaat maatregelen treft voor levering van elektriciteit of gas bij een crisis:
 - Indien een lidstaat ‘bij een plotselinge crisis op de energiemarkt’ of bij een bedreiging van het gas- of elektriciteitsnet, de installaties of de openbare veiligheid, maatregelen treft, meldt de lidstaat dit meteen aan de Europese Commissie en aan de overige lidstaten.
 - De Commissie kan besluiten dat de betrokken lidstaat de maatregelen dient aan te passen of in te trekken, voor zover zij de concurrentie zodanig verstoren en het handelsverkeer dermate ongunstig beïnvloeden dat dit strijdig is met het gemeenschappelijk belang.
- Vanwege de toenemende afhankelijkheid van de invoer van gas en het risico van maatregelen door lidstaten bij een verstoring van de levering waarbij onvoldoende rekening wordt gehouden met andere lidstaten, is een Europese aanpak van crises ontwikkeld. Deze aanpak ziet met name toe op:
 - instandhouding van de gasstroom binnen de interne markt
 - het niet treffen van maatregelen die de gasleveringssituatie in een andere lidstaat ernstig in gevaar zouden kunnen brengen

- instandhouding van de grensoverschrijdende toegang tot de infrastructuur.

Deze aanpak voorziet verder in het doen van meldingen en de coördinatie van maatregelen in Europees verband.

De Commissie kan niet beschikken over nationale gasvoorraden, maar middels deze aanpak worden niet-solidaire unilaterale maatregelen van lidstaten tegengegaan.

- Lidstaten kunnen in uiterste geval andere direct aan hun gasnet verbonden lidstaten verzoeken om noodleverantie van gas. Lidstaten zijn in principe verplicht te voldoen aan het verzoek (solidariteitsmechanisme).
- Het algemene mechanisme voor bijstand bij rampen (via het *Emergency Response Coordination Centre (ERCC)*) kan ook hier worden benut, *zie de Bestuurlijke Netwerkkartaar rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde*.

Burgemeester en voorzitter veiligheidsregio

- Samenwerking tussen de sectoren elektriciteit en gas, veiligheidsregio's en nationale politie is en wordt vastgelegd in convenanten.
- Conform deze convenanten nemen liaisons van de regionale netbeheerder(s) en eventueel van de landelijke netbeheerder desgevraagd deel aan het regionaal beleidsteam; dit kan ook anders zijn georganiseerd. Bijvoorbeeld als een liaison van de veiligheidsregio deelneemt aan het crisisteam van de (regionale) netbeheerder.
- In het geval van een regio-grensoverschrijdend incident, waarbij meerdere veiligheidsregio's betrokken zijn, organiseert de bronregio -indien gewenst- voor de netbeheerder(s) één aanspreek- en coördinatiepunt vanuit de verschillende veiligheidsregio's.
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio heeft in beginsel geen invloed op het functioneren van de sectoren zelf (de continuïteit van de levering): overheidsinterventie in de sectoren elektriciteit en gas is

gecentraliseerd (minister EZK/Europese Commissie).

- In het kader van de openbare orde of veiligheid kan een burgemeester of voorzitter veiligheidsregio wel het van tevoren preventief afschakelen door een netbeheerder overrulen, bijvoorbeeld ten behoeve van een evacuatie.
- De burgemeester of voorzitter veiligheidsregio is in principe alleen verantwoordelijk voor de aanpak van effecten voor openbare orde en veiligheid: zorg voor de bevolking, eventuele vordering van noodstroomaggregaten (instellingen zijn zelf verantwoordelijk voor het regelen van noodstroom, zo nodig kan het openbaar bestuur een interventie plegen ter ondersteuning daarvan), eventuele instelling van een avondklok bij een *blackout* en dergelijke.

Noodstroomaggregaten

- De elektriciteitssector zelf zorgt niet voor noodstroomaggregaten (vergelijk: anders dan de voorziening van nooddrinkwater door drinkwaterbedrijven). Instellingen zijn daar zelf verantwoordelijk voor, maar waar nodig zal het openbaar bestuur

ondersteunen en een interventie plegen, zie hierboven.

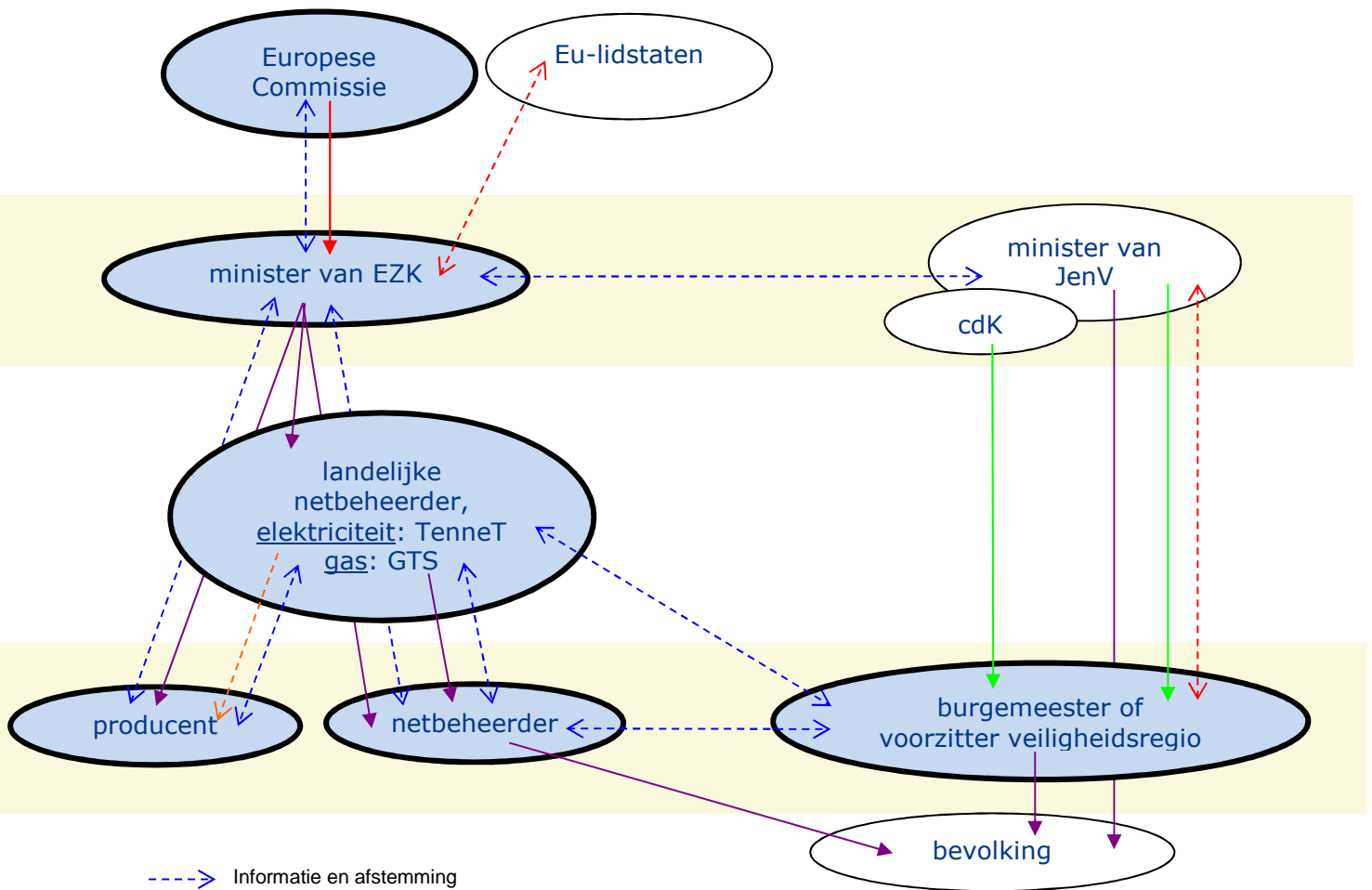
- Volgens het convenant veiligheidsregio/politieregio – gas en elektriciteitssectoren, kan de (regionale) netbeheerder bij grootschalige en langdurige onderbrekingen coördinerend optreden ten aanzien van het inzetten en aansluiten van de beschikbare noodstroomaggregaten. De netbeheerder doet dit op basis van de prioriteiten die zijn vastgesteld door het openbaar bestuur.

Koelwater

- De lozing van koelwater van elektriciteitsproductiecentrales – en daarmee de productie van elektriciteit – wordt beperkt door de temperatuur van het oppervlaktewater.
- De mogelijkheid om tijdelijk af te wijken van de normale voorschriften in de watervergunning is in de vergunning zelf opgenomen. Indien geen watervergunning is vereist en dus algemene regels gelden, kan bij zogenoemd maatwerkvoorschrift worden afgeweken van de algemene regels voor het lozen van koelwater.

functionele ketens elektriciteit en gas

algemene keten

NB 1. Leveranciers staan niet vermeld, aangezien zij in de responsfase geen rol vervullen.

NB 2. Een rijksheer van EZK vervult geen rol ten aanzien van elektriciteit en gas.

Colofon

Titel: Bestuurlijke Netwerkkarten Crisisbeheersing
Datum: Mei 2018
Status: Definitief
Versie: Zevende druk
Auteurs: Merijn ten Dam
Projectleider: Oscar Koebrugge
Omslag: Rob Kruitwagen
Copyright: IFV en provincie Noord-Holland
Eindverantwoordelijk: IFV, afd. Onderzoek en kennisdocumenten

Alle rechten voorbehouden. Vermenigvuldigen van informatie uit deze publicatie is toegestaan, mits deze uitgave als bron wordt vermeld. Ondanks de aan de samenstelling van de tekst bestede zorg kan de samensteller geen aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade, die zou kunnen voortvloeien uit enige fout of onzorgvuldigheid, die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

Instituut Fysieke Veiligheid
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
T 026 355 24 00
www.ifv.nl

Instituut Fysieke Veiligheid

Het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV) draagt bij aan een veilige samenleving door het versterken van de veiligheidsregio's en hun partners bij het professionaliseren van hun taken. Wij ontwikkelen en delen relevante kennis, wij hebben expertise voor het verwerven en beheren van gemeenschappelijk materieel en wij adviseren de betrokken besturen.

Ons motto hierbij is: signaleren en verbinden.

Instituut Fysieke Veiligheid
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
026 355 24 00
www.ifv.nl